

## Nr 145.

Av herr **Ekman, Carl Gustaf, m. fl.**, om *åvägbringande av en rationell skatteuppbörd.*

Bland de uppgifter, som nu föreligga hos vårt folk, kan ett rationellt ordnande av skatteförhållandena med skäl betecknas såsom en av de främsta. Och detta då i *två* avseenden. Det ena som går ut på att erhålla, så långt möjligt är, rättvisa och klokt avvägda skatteformer och skattesatser, så anpassade, att de träffa den verkliga skattekraften, utan att äventyra en alljämt fortgående, ja, önskvärt stegrad ekonomisk utveckling. Det andra att få debiterings- och uppbördssystemen så organiserade, att påförd skatt i verkligheten blir erlagd och erlagd i största möjliga utsträckning just av den eller dem, som ursprungligen skattetaxerats därför.

I förstnämnda avseende möter då jämväl frågan, i vilken mån statens skattebehov bör fyllas på direkt eller indirekt väg. Det är emellertid icke vår avsikt att i detta sammanhang inlåta oss på det problemet. I förbigående må endast uttalas den meningen, att man därutinnan bör äga största möjliga utsikten att uppnå en lämplig avvägning i ett samhälle med ett i parlamentariska former arbetande, allmänt medborgerligt inflytande. Åtminstone måste detta kunna förutsättas vara fallet hos ekonomiskt insiktsfulla folk. Verkningarna av orättvisa eller ur produktionens synpunkter ekonomiskt skadliga skatteåtgärder träffa i längden kännbart och ofrånkomligt alla samhällsmedlemmar. Det ligger därför i demokratiens självbevarelseintresse att på skatteområdet på en gång varsamt och rättvist ordna förhållandena.

Då undertecknade i denna motion fört skattefrågan på tal, begränsas vår framställning till den direkta beskattningen och därvid närmast till den del av denna, som rör uppbördsväsendet. Därvid dock bör anmärkas, att jämväl denna del i sig inbegriper ett moment av spörsmålet, hur rättvis beskattning skall kunna uppnås och därmed skatteförfarandets idé förverkligas. Om nämligen en genomförd beskatt-

ning skall kunna bli rationell och rättvis, erfordras, att den fungerar enligt uppgjord plan. I den mån detta icke blir händelsen, inträffar en förskjutning, varigenom i regel skattebördan flyttas över, helt eller delvis, från en part på en annan. Av den bäst planlagda skattetaxering kan då uppstå en den mest orättvisa skatteuttagning. Detta förhållande upphör ingalunda därigenom, att överflyttningen i viss mån undanskymmes genom att skatteresterna transporteras å skatteårets utgående balans. Denna balans möter under det följande året, omvandlad till brist, att täckas av övriga skattedragare.

Ur nu anförda synpunkter måste det väcka verkliga bekymmer, att skatterestantier oupphörligen uppstå i den omfattning som nu är fallet. Synnerligen stora belopp få årligen, i många fall efter kostsamma indrivningsförsök, avskrivas. Om den ojämförligt större delen av denna skatterest torde dock gälla, att till grund för debiteringen legat en faktisk inkomst, ursprungligen i och för sig lika avgiftspliktig och ej sällan lika bärkraftig som skatteobjekten i övrigt.

Frågar man efter orsakerna till de stora skatterestantierna, så skola nog många utan vidare vara färdiga att hänvisa till bristande vilja hos de beskattade, d. v. s. till en vida spridd likgiltighet för de medborgerliga skyldigheternas fullgörande. Förnekas kan ej heller, att en dylik benägenhet för pliktförsummelse existerar. Men i än högre grad torde orsaken till de stora skatteresterna få sökas i det nuvarande taxeringsförfarandet och dess kombination med det nuvarande uppbördsväsendet samt det senares mindre ändamålsenliga organisation och bristande effektivitet. Å detta område gäller det därför säkerligen att inrikta reformarbetet, därest man önskar vinna en bättre sakernas ordning härutinnan.

Går man närmare in på de detaljer som det därvid blir fråga om finner man snart, att en mycket betydelsefull anledning till skatterestantiernas storlek är att söka däri, att enligt det nuvarande uppbördsförfarandet skatten förfaller till betalning så lång tid efter det den inkomst, till vilken skattekravet hänför sig, uppburits. Den inkomst exempelvis som en skattskyldig ägde under år 1918, deklarerar i februari 1919 och skatten därpå skall erläggas, evad det gäller kronoskatt i slutet av samma år och för kommunalskatt först under loppet av år 1920. Hinder av olika slag för skattebeloppets gäldande kunna under tiden uppstå. Ej sällan händer det, att en person, som det ena året äger en för sin ställning relativt hög inkomst, året därpå av olika anledningar har en betydligt nedsatt inkomst eller kanske icke ens någon sådan. Klart är då, att när han under det senare året blir krävd på ett för honom

mycket högt skattebelopp han då faktiskt kan sakna förmåga att betala. Han inrangeras så utav skattemetodens efterkravsnatur i skattskolkarnes skara. En gång där, stannar han efterhand ofta kvar utan försök att skilja sig därifrån.

I många andra fall förekomma täta flyttningar. De särskilt rörliga folkelementen hinna ibland flytta många gånger under den tid, som förflyter emellan en viss inkomstperiod och tiden för den därav avhängiga skatteinbetalningen. Sker förflyttningen till okänd ort, kan det tarvas långa och delvis resultatlösa efterforskningar, innan den bortflyttade träffas av det efterföljande skattekravet. Visserligen har man helt nyligen genom så kallad införsel i lön för de arbetsanställdes vidkommande sökt betrygga statens skatteintresse, men den redan vunna erfarenheten har ådagalagt, att denna åtgärd, om också ingalunda verkningsslös, dock ofta av skilda skäl icke låter sig användas eller i varje fall ej uppnår det därmed avsedda resultatet. Den yttersta anledningen därtill sammanhänger därvid i regel med tidsavståndet mellan den beskattade inkomstens tillgodonjutande och terminen för skattebetalningen.

Kvar olöst står alltså spørsmålet, huruvida genom förändrade anordningar de av meranämnda tidsskillnad förorsakade anledningarna till skatterestantierna kunna undanröjas.

Vid försök i sådan riktning ligger då närmast till hands utvägen att framflytta beskattningen intill tiden för beskattningsobjektets tillgodonjutande. Därvid visar det sig dock, så långt vi nu kunna se, att den tanken måste från början uppgivas. Ändring står nog icke att erhålla i det förhållandet, att skattens belopp måste fixeras i efterhand och grundas på en förfluten tidsperiods resultat. Någon mindre eventuellt möjlig avkortning i nu erforderlig tid härför torde icke i nu åsyftat avseende äga någon större betydelse.

Den väg, som här torde vara bäst framkomlig, även om också å den möter stora svårigheter, synes vara att, i den mån inkomst uppbäres, söka åstadkomma en efter vissa grunder beräknad, allmän och obligatorisk förskottsavsättning till skatteändamål. Mest effektiv och minst kännbar bleve en sådan avsättning, därest den kunde helt automatiskt ske före eller i samband med utbetalandet av utfallande arbetsförtjänster. Men en sådan åtgärd — eventuellt tänkt såsom till verkställigheten stadgad förpliktelse för arbetsgivaren — måste då förbindas med tillvaron av en anstalt, som för den skattskyldiges räkning omhändertade och förvaltade medlen, till dess senare skattedebitering skett och betalningsterminerna infalla.

Såsom en för detta uppdrag lämpad institution torde postsparbanken kunna ifrågasättas. Med sina organ i de över hela landet tätt spridda postanstalterna såsom uppsamlingsställen skulle den äga stora förutsättningar att härför kunna fungera. De av stadgandena omfattade kunde tänkas erhålla envar ett personligt skattnummer och ett därpå grundat konto i postsparbanken.

Givet är emellertid att redan vid det allra första utkastet till anordning av ovan antydd art stannar man inför en mängd frågetecken. Bland dessa märkas: vilka befolkningslager en dylik förskottsavsättning skulle omfatta, huruvida samma förfarande kunde göras tillämpligt för både kommunal- och statsskatter samt om till sist resultatet komme att stå i rimlig proportion till arbetets omfattning och kostnader m. fl. spörsmål.

För att man skall kunna bilda sig en bestämd uppfattning härom är en allsidig utredning erforderlig. Ämnet är dock så oerhört viktigt och de fördelar som stå att vinna så många och obestridliga, att en verklig undersökning måste anses väl motiverad. Om saken låte sig — som vi tro vara fallet — på lämpligt sätt ordnas, skulle därmed bland annat vinnas, att, dels, som nu är fallet, den ena skattdragaren — och därtill kanske den faktiskt bättre ställda — icke vältrar över sin skyldighet att bidraga till fyllandet av samhällets inkomstbehov på andra skattedragare, dels inkomsttagarna skulle undgå att, som nu sker, magasinera skatteskulder och därmed undergräva sin framtida ekonomiska ställning, varjämte hela den alltjämt så starkt omstridda frågan om de skatteresterandes medborgerliga rättigheter och ställning löstes på det verkligt naturliga sättet — på den allmänna skatteinbetalningens väg. Man behöver blott förstå, vad dessa med flera här ej berörda fördelar skulle vara värda för att inse, att utredning härom bör verkställas och allvarliga försök göras att uppnå resultat.

I detta sammanhang bör på förhand understrykas, att förverkligandet av ett dylikt förslag icke med skäl kan betecknas såsom något särskilt klass- eller gruppintresse. Det är ett allmänt samhällsintresse, som därmed bleve tillgodosett. Hos ett den allmänna rösträttens samhälle realiseras därmed endast vad folkflertalets representanter vid prövning av skattegrunderna funnit skäligt och böra gälla. Ett erkännande härom ligger för övrigt i de ansatser till bildandet av så kallade »intressekontor» och skatteföreningar, som på åtskilliga håll kommit till stånd.

Den utredning, det här blir fråga om, torde endast kunna lämpligen anordnas genom Kungl. Maj:ts försorg. Utredningsuppdraget

synes därvid böra läggas så, att vederbörande ha full frihet att undersöka olika, under områdets bearbetning och arbetets fortgång sig företeende möjligheter.

Under hänvisning till vad sålunda anförts, hemställa undertecknade,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande vilka åtgärder som lämpligen böra vidtagas för avvägbringandet av en rationell skatteuppbörd och för riksdagen snarast möjligt förlägga de förslag, vartill en sådan utredning giver anledning.

Stockholm den 29 januari 1921.

*Carl Ekman.*

*Axel Rune.*

*Johan Olofsson.*

I motionens syfte instämma:

*Nils Alexanderson.*

*Mauritz Hellberg.*